

PEP ROSENFELD

WORK-LAUGH BALANCE

Waarom en hoe humor
jou en jouw team succesvoller maakt

VOORWOORD

Door Seth Meyers

Ik presenteer al tien jaar een talkshow, en in de jaren daarvoor was ik hoofdschrijver bij *Saturday Night Live* en lid van de cast. Maar als je me zou vragen naar de meest opwindende tijd in mijn professionele leven, dan zou ik verwijzen naar de paar jaar voorafgaand aan 1997, toen ik alles op het spel zette en de impulsieve beslissing nam om naar Amsterdam te verhuizen om op te treden bij het comedytheater Boom Chicago. Ik liet alles achter me. Mijn baan als ober in een Mexicaans restaurant en... verder niets. Terugkijkend besef ik dat ik eigenlijk niet zoveel risico nam. Toch was het een sprong in het diepe, en ik had het geluk dat de persoon die me opving aan de andere kant van de Atlantische Oceaan Pep Rosenfeld was.

Mijn eerste indruk van Pep is er een die altijd is blijven hangen. Bedachtzaam, vriendelijk, geduldig, en boven alles: ontzettend grappig. Al deze eigenschappen kwamen goed van pas toen hij een jonge groep getalenteerde comedians onder zijn hoede nam en ons langzaam maar zeker leerde hoe we de dingen die we in Amerika hadden geleerd, konden toepassen op een Nederlands publiek. En wij waren geen gemakkelijke groep! We waren een combinatie van humeurigheid, koppigheid en heimwee, verer-

gerd door het feit dat we niet op dezelfde lachsalvo's konden rekenen als we gewend waren in de vs.

(Ook niet de makkelijkste? Nederlands comedypubliek. Begrijp me niet verkeerd, ik hou zielsveel van ze, maar de volgende keer dat ze een beleefd lachje van medeleven tonen zal ook meteen de eerste zijn.)

En toch, ondanks die eerste struikelblokken, leerden we hoe we het voor elkaar moesten krijgen. Slechte shows werden oké shows, oké shows werden goede shows, en voor we het wisten, maakten we iets waar we trots op waren. Dat was grotendeels te danken aan Peps vaste hand. Hij wist hoe hij naar onze problemen moest luisteren, hoe hij met onze ego's moest dealen en, het allerbelangrijkste, hoe hij het beste in ons naar boven kon halen.

Daarom is hij de perfecte persoon om dit boek te schrijven. Pep is geen comedian die je vertelt hoe comedy je bedrijf kan helpen. Hij is een zakenman wiens business comedy is. En hij is ook nog eens een comedian! Als comedy goed werkt, lijkt het misschien eenvoudig, maar de weg ernaartoe is allesbehalve makkelijk. Maar elke vorm van hard werken, in welk vakgebied dan ook, wordt een stuk draaglijker als je er humor in weet te verwerken.

Dezelfde grappige, vaste hand die mij begeleidde bij mijn eerste professionele stappen naar succes en me daarna de wijde wereld instuurde, komt tot uiting in dit boek. Ik ben jaloers op iedereen die Pep en zijn wijsheid nu voor het eerst gaat ervaren. Er staat je iets bijzonders te wachten!

INTRODUCTIE

Humor is een magische kracht

Welkom! Als je dit boek gekocht hebt – of cadeau hebt gekregen – en het zo gaat lezen, fantastisch. Niet alleen hoop ik dat je ervan geniet – ik ben ervan overtuigd dat het je zal helpen om humor te gebruiken om je werksituatie te verbeteren. Daarover straks meer; maar voor nu kun je de volgende alinea overslaan.

Goed, deze alinea is dus voor iedereen die het boek nog niet in z'n bezit heeft. Hallo! Wacht! Sta je in een boekwinkel? Respect. Dan gok ik dat je dit boek aan het bekijken bent omdat je de titel leuk vond, en je nu wilt bepalen of het iets voor jou is. Of dat het iets is voor die bijzondere persoon in je leven die simpelweg bijzonder genoeg is om een boek aan cadeau te geven. Dan kan ik in alle eerlijkheid zeggen: dit boek is perfect voor jezelf en voor anderen! Waarom?

We werken allemaal. En we lachen allemaal graag. Dit boek legt je uit hoe dat tegelijkertijd kan, en waarom die twee dingen tegelijkertijd doen zo krachtig en waardevol is. Het gaat over hoe je van je werkplek een plek kunt maken waar jij en je collega's samen humor kunnen waarderen en ervan kunnen genieten. Het gaat over het nut van humor op je werk. Voor jezelf,

je team, je bedrijf, en de kwaliteit die jullie willen leveren. Maar in de basis gaat dit boek over magie. Want humor is een magische kracht.

Humor verbindt mensen. Zelfs mensen die van nature niet zo makkelijk met elkaar overweg kunnen. Het maakt je boodschap aan anderen tastbaarder. Het stelt mensen in staat om onderwerpen – en problemen – in een ander licht te zien. En het kan mensen letterlijk uit hun vaste patronen halen en ze – zelfs ongemerkt – op een nieuw, fysiek pad helpen: de lach. Alsof Harry Potter z'n stok pakt en 'schuddebuikeritus' roept. Maar in tegenstelling tot de spreuken van Harry Potter, of *The Force* uit *Star Wars*, bestaat humor echt. En je kunt leren hoe die te gebruiken.

Dit boek had bijna als titel *Humor Makes Business Better* gehad – wat een stuk minder pakkend klinkt dan *Work-Laugh Balance*. Maar het is waar. Meer nog, het is mijn diepste overtuiging dat de magie van een beetje humor een bedrijf een beetje soepeler en gedenkwaardiger en veel succesvoller zal laten functioneren – iets was ik later in dit boek zal bewijzen. En het maakt het ook allemaal een beetje menselijker. Want humor maakt eigenlijk álles beter. En natuurlijk hoor ik dat te zeggen. Ik ben een comedian. Als ik een loodgieter was zou ik misschien zeggen: 'Weet je wat alles beter maakt? Schone leidingen.' En waarschijnlijk maken schone leidingen veel dingen beter. In elk geval maken verstopte leidingen alles slechter.

Hoe dan ook; het is wel waar. Elke situatie wordt beter wanneer je erom kunt lachen. Ook – en misschien vooral – moeilijke situaties. Zelfs een begrafenis. Toen mijn vader bijna vier

jaar geleden overleed, heb ik gesproken aan het eind van de herdenkingsdienst. Was mijn eerste zin een grap? Natuurlijk niet. Ik ben geen monster. Maar de vierde en vijfde zin? Dat waren absoluut grappen. Ik zei:

Mijn vader heeft invloed gehad op iedereen in deze ruimte en daarbuiten. Hij maakte lange tijd grote indruk. Daarom wil ik van deze gelegenheid gebruikmaken om te vertellen over mijn vader en de invloed die hij op mijn leven gehad heeft. Ik beloof dat dit véél te lang zal duren. Maar zoals m'n vader altijd zei (*in de stem van mijn vader*): 'Jaag me niet op.'

Het publiek stierf bijna van het lachen.

Dat wil zeggen: ze stierven van het lachen voor zover dat op een begrafenis kan. Het was niet zoals op zaterdagavond in een comedyclub. Maar het gaf zeker lucht aan een somber moment. We voelden ons allemaal nog meer verbonden. En ondanks ons verdriet stond iedereen iets meer open voor wat ik ook maar zou gaan zeggen. De humor had een magisch effect op de situatie. Het maakte alles lichter. Het had alles net iets beter gemaakt. En dat is het effect waar ik het over heb.

Je zou kunnen denken: kan bepaalde humor je niet slechter laten voelen? Zou de verkeerde grap de begrafenis van je vader niet verpest hebben? En zou het verkeerde soort humor je je minder veilig op je werkplek kunnen laten voelen? Het antwoord op alle drie die vragen is een stellig 'ja'. Ja, er bestaat beslist een verkeerd soort humor. Een grap die mensen zich – opzettelijk of niet – slechter laat voelen. Dat is het punt met

magie: voor iedere Harry Potter is er een Voldemort, en voor iedere Jedi zijn er precies twee Sith. In hoofdstuk 5 gaat het over die duistere magie, en hoe die te voorkomen.

Op het moment dat ik dit boek schrijf, verdien ik al meer dan dertig jaar een goed inkomen met comedy. Eerder veertig jaar, als je het werken in de onbetaalde improvisatiecomedyscene van Chicago meetelt. En eerder vijftig als je de mislukte pogingen om mijn ouders af te leiden van hun ruzies en daaropvolgende scheiding meetelt.

Ik ben een van de oprichters van Boom Chicago, een comedy-theater in Amsterdam waar veel succesvolle comedians hun start maakten (en waarvan je de geschiedenis kunt lezen in het zeer grappige *The 30 Most Important Years in Dutch History*). Ik schrijf en voer nog steeds comedyshows uit op het podium van Boom Chicago, waar we ons doel belichamen: het leven is beter als we samen lachen. In 2000 zat ik in het schrijfteam van *Saturday Night Live*, en we werden genomineerd voor een Emmy. Maar als er één ding is dat je weet over een man die vermeldt dat hij genomineerd was voor een Emmy, dan is het wel dat hij die Emmy niet heeft gewonnen.

Ik heb een vriend, Jason. Ik ontmoette Jason na een stand-up-gig in Los Angeles. Hij schreef destijds ook filmscripts. Hij is een slimme en grappige kerel. Hij is ook een technisch onderlegde kerel, die software ontwikkelde zodat filmbedrijven hun inventaris in kaart konden brengen. Nou ja, zoiets; ik heb het nooit echt helemaal begrepen. Maar het sloeg aan, en zijn softwarebedrijf werd zijn dagelijkse werk. Dat betekende veel vergaderingen en conferenties, en elke meeting bood een kans/

verplichting om te spreken. Hij moest potentiële klanten overtuigen, partners inspireren en de concurrentie bij elke vergadering overtreffen. Ik ga er nu maar van uit dat het grootste deel van zijn succes te danken is aan de kwaliteit van zijn product en het bedrijf dat hij heeft opgericht.

Jason vertelde me ooit: ‘Wanneer er een gelegenheid is waarbij iedereen spreekt, is het alsof ik een superkracht heb. Ik heb comedy gedaan. En grappig zijn is een superkracht. Het geeft me een oneerlijk voordeel ten opzichte van iedereen. Zelfs tijdens de feestdagen, als iedereen een toost uitbrengt. Iedereen is overdonderd door hoe goed ik communiceer, en dat is gewoon niet eerlijk. Natuurlijk was je overdonderd: ik ben een zakenman die ook een komiek is.’

Hmmm... Misschien toch maar eens aan Jason vragen of ik zijn anekdote mag gebruiken. Ik wed van wel.

Bij Boom Chicago hebben we met eigen ogen de kracht gezien waar Jason het over had: de kracht van de magie van humor. De afgelopen tien jaar heb ik me vooral gericht op het gebruiken van comedy om zakelijke events te verbeteren. Een van mijn belangrijkste taken is het verzamelen van informatie over een bedrijf: wat ze doen, hoe ze het doen en de mensen die het werk doen. Vervolgens schrijf en voer ik een stand-uproutine uit over dat bedrijf, hun branche en het team. Er komt nog wel wat meer bij kijken, maar je snapt de kern. Ik heb dus met eigen ogen gezien hoe comedy kan helpen om saaie events om te zetten in iets speciaals. Bijna net als magie betekent grappig: boeiend. Grappig betekent gedenkwaardig. Grappig betekent beter.

Ik wed dat als je erover nadenkt, je kunt bevestigen wat ik zeg door te kijken naar het laatste event waar je was. Dit kan een tech- of zakelijk event zijn, of een intern event voor je bedrijf of een bedrijf waarmee je zakendoet. Wat herinner je je van dat event? Ik vermoed dat je je een of twee grote boodschappen herinnert. Ik denk dat je je niet veel herinnert van de talloze powerpoints die je te zien kreeg. Maar ik wed dat je wel iets grappigs kunt bedenken dat is gebeurd. Want humor blijft hangen. Het maakt indruk. En als die humor werd gecombineerd met de abracadabra van de hoofdboodschap, dan werd de hoofdboodschap gekoppeld aan iets wat zowel jij als veel andere aanwezigen daadwerkelijk uit de vergadering hebben meegenomen.

Stiekem hoop ik dat ik dat event heb gehost en dat je je nog veel grappige dingen herinnert die ik heb gezegd. En als ik mijn werk goed deed, heb ik die grappige dingen gekoppeld aan ideeën die belangrijk waren voor de organisator van dat event, en dat jij je dié ideeën ook herinnert. De eerste twee hoofdstukken van dit boek duiken in waarom humor zo goed is voor mensen, en zo krachtig is op de werkvloer.

Kort verhaal: ik heb een vriend en die heet... nou, laten we hem Paul noemen. Ik ken Paul al vanaf de kleuterschool. Tijdens onze jeugd was Paul het vriendje waar m'n moeder mij steeds mee vergeleek – in mijn nadeel. Zoals in: ‘Waarom kun je niet meer op Paul lijken?’ En dat gold niet alleen voor mij. Veel kinderen in mijn klas werden door hun ouders met Paul vergeleken. En dat was niet voor niets. Paul was niet alleen van nature slim, hij was ook aardig. Hij was positief. En hij was een schoolvoorbeeld: hij studeerde. Hij werkte hard. Hij deed aan

sport – was de aanvoerder van het zwemteam. En in de zomer was hij zelfs lifeguard op het strand. Dus tegen het einde van de middelbare school, toen de dunne en dikke enveloppen van chique universiteiten begonnen te komen met een afwijzing of acceptatie, ontving Paul natuurlijk een dikke envelop van Yale. Ik ontving een dunne envelop van Yale, evenals van verschillende andere Ivy League-scholen.

En hoewel het leuk zou zijn om te schrijven dat Paul naar Yale ging, zoveel wiet rookte dat hij stopte en nu een coffeeshop runt op Clark Street in Chicago, is dat niet wat er gebeurde. Paul heeft het aan Yale helemaal gemaakt. Hij ging daarna naar een medische opleiding aan de University of Chicago en heeft het daar ook helemaal gemaakt. Paul is nu een gerespecteerd huisarts. En als mijn moeder me nog steeds in mijn nadeel met andere mensen zou vergelijken – wat ze gelukkig niet meer doet – zou ze oprecht kunnen zeggen: ‘Waarom lijk je niet meer op dókter Paul?’

Ik droomde ooit dat ik met Paul op een roadtrip was. In die droom reden we over een verlaten weg in de woestijn, een beetje zoals een van die verlaten wegen in *Breaking Bad*, toen we een auto-ongeluk troffen. Blijkbaar was iemand van de weg geraakt en tegen iets opgebotst, met een puinhoop als resultaat. De voorkant van de auto was volledig verwoest en verwrongen. Uit de motorkap steeg rook op als in een tekenfilm. Ik kon geen bloed of lichamen zien, want gelukkig was mijn onderbewustzijn niet in een 16+-stemming.

Paul sprong uit de auto en hield z’n handen voor zich als een tv-chirurg die zichzelf net had gedesinfecteerd. Hij aanschouw-

de het tafereel en riep heldhaftig: ‘Ik ben dokter! Hoe kan ik helpen?’ In mijn droom sprong ik natuurlijk ook uit de auto. Ik hield m’n handen uiteraard ook voor me als een tv-chirurg en riep, iets minder heldhaftig: ‘Oké... Wat is hier grappig?’

Ik vertel dit verhaal om twee redenen. Ten eerste om duidelijk te maken hoe diep dat minderwaardigheidscomplex zich blijkbaar in mij genesteld had. Zelfs als succesvolle volwassene leek mijn onderbewustzijn te vragen: ‘Waarom lijk je niet meer op dókter Paul?’

En ten tweede om aan te geven dat comedians altijd op zoek zijn naar de grap. Zelfs in onze dromen. Zelfs in vreselijke 12+-geclassificeerde autowrak-dromen. We zien de wereld op een vreemde, onderling verbonden manier en kunnen die afwijkende manier van denken niet uitschakelen. Wat de situatie ook is, we houden onze handen omhoog als een tv-chirurg en vragen: ‘Wat is hier grappig?’ We kunnen er niets aan doen. We zien de humor in alles, altijd en overal. Zelfs als het ogenschijnlijk – en misschien wel enorm – ongepast is, leggen we verbanden en bedenken we grappen. Hoofdstuk 3 van dit boek richt zich op hoe je die komische verbanden kunt leggen en humor kunt vinden waar je die eerder niet zag. Hoe je die komische geest kunt ontwikkelen. In dat hoofdstuk zal ik zelfs oefeningen opnemen om de vaardigheden te oefenen waar ik het over heb, zodat je ze meteen in de praktijk kunt brengen. Hoofdstuk 4 zal je helpen die verbanden om te zetten in echte, eerlijke grappen.

Trouwens: spreekt een comedian elke grap uit die hij bedenkt? Natuurlijk niet. Althans, de meesten van ons doen dat niet. Wij vertellen niet elke grap die we bedenken, net zomin als comedy-

dreuzels elke gedachte die ze hebben uitspreken. Maar we denken ze zeker wél. Zijn er momenten waarop we grappen maken die we beter niet hadden kunnen maken? Beslist; zie ‘Seksstoel’ in de FAQ van hoofdstuk 2.

Een disclaimer voordat we in het diepe duiken: ik refereer in dit boek vaak aan hoe ‘comedians’ werken. Maar iedere comedian is anders, en iedere comedyschrijver is anders. Dus wanneer ik schrijf over hoe een ‘comedian’ of een ‘comedyschrijver’ doorgaans werkt, wanneer ik mijn best doe om je te vertellen hoe komieken in het algemeen werken, vertel ik je vooral hoe de specifieke comedian die dit boek schrijft werkt. En als ik zeg: ‘Ik vertel je vooral,’ is mijn doel dat dit boek aanvoelt als een gesprek, niet als een academische verhandeling over humor. Dit is een heel persoonlijk onderwerp voor mij. Dus hoewel ik enkele academische studies en andere bronnen zal citeren in de eindnoten aan het einde van het boek, zal er aan het einde van elk hoofdstuk geen literatuurlijst staan. In plaats daarvan zal er een FAQ zijn. Daar stel ik me voor welke vragen je zou kunnen stellen om dieper in te gaan op de details van dat hoofdstuk.

Zal dit boek een professionele komiek van je maken? Zal Netflix je contracteren voor je volgende strategie of verkooppresentatie als een nieuwe special? Het vriendelijke antwoord is ‘waarschijnlijk niet’. Het eerlijke antwoord is ‘nee’. De waarheid is dat sommige mensen grappiger zijn dan andere. Zij zijn de mensen die professionele komieken en comedyschrijvers worden. En als jij een van die mensen bent én dit boek leest, ben je waarschijnlijk een topper in je huidige baan. Misschien kun je wat lessen volgen en je materiaal uitproberen op een *open mic*-avond.

Dus nee; dit boek gaat je niet in het voorprogramma van [naam van de populairste komiek op het moment dat je dit leest] helpen.

Maar dit is wat dit boek wél voor je zal doen:

- Het zal laten zien waarom lachen en humor zo waardevol zijn, vooral op de werkvloer.
- Het zal je helpen om grappiger te worden door je zeven specifieke vaardigheden te leren om te ontdekken wat grappig is in een bepaalde situatie. Het biedt je ook uitdagingen om die vaardigheden op de proef te stellen.
- Het zal je methodes leren om humor op je werk en in je leiderschap toe te passen.
- Het zal aantonen hoe je humor kunt gebruiken om je werkomgeving te verbeteren.
- Het zal illustreren hoe je negatieve humor kunt herkennen en vermijden.

Dus steek je handen uit, als een ware tv-chirurg, en begin uit te vinden wat grappig is. Het is tijd om de magie van humor op de werkvloer onder de knie te krijgen en het leven voor jou en je team een beetje beter te maken. En eerlijk gezegd: ik heb overwogen om deze introductie af te sluiten door terug te verwijzen naar het begin (zie het gedeelte over *callbacks* in hoofdstuk 4) en zoiets te zeggen als: ‘Welkom bij humor-Zweinstein’ of ‘Nu ben je een comedy-Padawan.’ Maar ik denk dat we het er allebei over eens zouden zijn: dat zou helemaal niet zo grappig zijn geweest.

INTRODUCTIE FAQ

Q: Word ik door dit boek een comedian?

A: Ik vind dat ik hier best duidelijk over ben geweest, maar nee; waarschijnlijk niet. Wat het wel zal doen is je helpen begrijpen en waarderen waarom humor een enorm voordeel geeft in je werkleven – en je helpen om grappiger te zijn als je daar bent. Grappig zijn op je werk is makkelijker dan grappig zijn op het podium.

Q: Maar niet een professionele comedian?

A: Nee, waarschijnlijk niet.

Q: Ik ben niet grappig – kan dit boek me helpen?

A: Jazeker! Nadat je het gelezen hebt, zul je begrijpen hoe je erachter kunt komen waar je collega's en teamgenoten over nadenken en wat zij grappig zullen vinden. Je zult zeven vaardigheden ontwikkelen om humor te vinden – zelfs op plekken waar je het niet had verwacht. En je wordt bewapend met basistechnieken om grappen te maken.

Q: Dus ik kan hierdoor uiteindelijk een professionele comedian worden?

A: Wauw...

Q: Waarom zeg je dat humor als magie is?

A: Humor heeft een vreemde macht over mensen, een macht waar ze geen controle over hebben. Wanneer je iets grappig vindt, kun je er niks aan doen; je glimlacht, je lacht, je voelt je verbonden met de groep om je heen en je hebt een positiever gevoel over degene die je aan het lachen maakte.

Q: Dat klinkt als het begin van een griezelig hoofdstuk over hoe je vreemden moet versieren.

A: Hmm. Volgens mij zegt dat meer over jou dan over wat ik schreef. Maar eerlijk gezegd is humor een geweldige manier om menselijke verbindingen te maken. Dus ja, het is waarschijnlijk handig als je vreemden wilt versieren.

Q: 'Waarschijnlijk'?

A: Goed dan, humor is absoluut een handig hulpmiddel bij het versieren van vreemden, maar dat is niet waar dit boek over gaat.

Q: Heb je echt grappen gemaakt bij de begrafenis van je vader?

A: Absoluut. En de ceremoniemeester van de bijeenkomst was mijn beste maatje Andrew Moskos. Hij heeft zelf meer grappen gemaakt dan ik. Hij was op dreef! En mijn vader had het niet anders gewild.

Q: Hoe lang heb jij bij *Saturday Night Live* gewerkt?

A: Niet lang, ongeveer een half seizoen. Het was een fantastische ervaring. Het was het eerste seizoen waarin Tina Fey en Jimmy Fallon *Weekend Update* presenteerden, en ik schreef voor dat gedeelte van de show. Ik probeerde grappen te schrijven met Tina's stem in m'n achterhoofd, en als ze er

eentje gebruikte, paste zij het aan om het harder en grappiger te maken. Hoe zij met mijn grappen omgingen was een krachtige leerervaring.

Q: Heb je je vriend Jason écht gemaïld om te vragen of je hem mocht citeren?

A: Absoluut! Hij schreef me terug en zei: 'Ik vind het geweldig dat je deze anekdote erbij haalt!'

Q: Hoe heet Paul in het echt?

A: Paul.

Q: Wat is een 'comedy-dreuzel'?

A: Echt? Ik ging ervan uit dat iedereen die verwijzing zou snappen. Een dreuzel is een term uit de Harry Potter-boeken, die refereert aan niet-magische mensen. Een comedy-dreuzel is dus een niet-grappig persoon.

Q: Hé, je bent dus niet op Yale toegelaten; waar ben je dan naar school gegaan?

A: Ik ging naar Northwestern, waar ik deel was van de Mee-Ow Show, de improvisatieshow die niet alleen de basis was voor het format van Boom Chicago, maar ook een groot deel van mijn verdere leven bepaalde. Dus alhoewel ik destijds teleurgesteld was, ben ik nu dankbaar dat Yale me afgewezen heeft.

Q: Genoeg vragen. Ik kan niet wachten om je boek te lezen en een professionele comedian te worden!

A: Grapje, zeker?